

پیوند و تحقیق آنها در پروسه های قانونی، نقش آفرینی نماید. مرکز میراث ناملموس تهران، به عنوان یکی از بازوان رسمی کنوانسیون ۲۰۰۳ در منطقه آسیای غربی و مرکزی، مفتخر است که نقش فعالی در حمایت، تسهیل و ظرفیت سازی برای کشورها، به ویژه جمهوری اسلامی ایران، در این مسیر ایفا نماید.

از منظر مراکز مقوله دوم، ثبت جهانی زمانی اثربخش و مشروع خواهد بود که از دل همکاری های فراملی، مشارکت واقعی جوامع محلی و مستندسازی چندلایه و معنا ساز بجوشد. بر همین اساس، ما در طی سال های گذشته سه رویکرد کلیدی را در همکاری با دبیرخانه کنوانسیون در پاریس دنبال کرده ایم:

۱- برگزاری کارگاه های ظرفیت سازی در تسهیل فرآیندهای تدوین و مستندسازی پرونده ها: مرکز با ارائه مشاوره های فنی، طراحی کارگاه های آموزشی برای کارشناسان داخلی و بررسی تطبیقی با پرونده های موفق جهانی، زمینه تهیه پرونده هایی چون نوروز، نقالی، هنر ساخت و نواختن عود و دانش ساخت لنج را تقویت کرده است. در این مسیر، مرکز نقش تسهیل گرمیان نهاد های ملی و دبیرخانه یونسکو را بر عهده دارد.

۲- حمایت از پرونده های چند ملیتی و منطقه ای: مرکز در فرآیند ایجاد پرونده های مشارکتی، مانند نوروز، که امروز به الگویی موفق از دیپلماسی فرهنگی و وفای منطقه ای تبدیل شده، نقشی کلیدی ایفا کرده است. در حال حاضر نیز، در همکاری با کشورهای منطقه، پرونده هایی با موضوعات مرتبط با کوچ نشینی، موسیقی های آیینی و مهارت های مشترک تولید سنتی در دست طراحی و هماهنگی است.

۳- تقویت ظرفیت های محلی و بین المللی برای ثبت پایدار و مشارکتی: مرکز با اجرای کارگاه های آموزشی تخصصی برای کشورهایی چون عراق، ارمنستان، پاکستان و همچنین ایران، در حال انتقال دانش فنی لازم برای تدوین پرونده های کیفی و جامعه محور است. تمرکز ما بر آن است که ثبت، به جای یک پروژه تکنوکراتیک، به فرآیندی فرهنگ آفرین و وحدت بخش تبدیل شود.

در نهایت، ما ثبت جهانی را نه پایان مسیر، بلکه آغازی دوباره برای احیای مشارکت اجتماعی، افزایش حس تعلق فرهنگی و بازشناسی جایگاه ایران در تمدن فرهنگی جهانی می دانیم. در نگاه ما، هر پرونده ثبت شده، پرچمی است از دیپلماسی مهر، دانایی و تنوع در جهانی

که بیش از هر زمان، به گفت و گوی میان فرهنگ ها نیاز دارد.

چگونه می توان از فناوری های دیجیتال برای حفظ و دسترسی پذیری جهانی میراث ناملموس استفاده کرد؟

فناوری های نوین دیجیتال، به ویژه در دهه اخیر، از ابزاری مکمل به بستری حیاتی برای بقاء و اشاعه میراث فرهنگی ناملموس بدل شده اند. در جهانی که مرزهای فیزیکی، فاصله های جغرافیایی و محدودیت های زبانی به سرعت در حال محو شدن اند، دیجیتالی سازی میراث نه تنها راهی برای حفاظت، بلکه ضرورتی برای انتقال، دسترسی پذیری و مشارکت فراگیر فرهنگی است.

مرکز منطقه ای میراث فرهنگی ناملموس تهران، با نگاهی نوآورانه به این فرصت تاریخی، از فناوری های دیجیتال به عنوان ابزاری راهبردی در چهار حوزه بهره می برد: ۱- مستندسازی هوشمند و چند رسانه ای: از طریق استفاده از ابزارهای ویدئویی، گرافیک تعاملی، واقعیت افزوده (AR) و واقعیت مجازی (VR)، بسیاری از آیین ها، مهارت ها و سنت های زنده به شکلی روایت پذیر و جذاب برای نسل دیجیتال مستند شده اند. این روش ها نه فقط شکل روایت را تغییر داده اند، بلکه به خود جوامع امکان داده اند تا راوی میراث خویش باشند.

۲- طراحی پلتفرم های تعاملی منطقه ای: مرکز در حال توسعه یک پلتفرم دیجیتال منطقه ای است که امکان بارگذاری داده های میراث توسط نهادهای حافظه (موزه ها، آرشیوها، کتابخانه ها، انجمن های محلی) را فراهم می آورد. این پلتفرم، نه فقط یک مخزن داده، بلکه فضایی برای گفت و گو، تبادل تجربه، آموزش و شبکه سازی میان حاملان میراث است.

۳- هوش مصنوعی در تحلیل و طبقه بندی میراث: مرکز در حال مطالعه و بهره گیری از ظرفیت AI برای پردازش داده های میراث، شناسایی الگوهای فرهنگی و ارائه ابزارهای پیش بینی کننده در زمینه خطرات میراث است. این فناوری می تواند به پایش تهدیدات، تحلیل روندهای اجتماعی و حتی مستندسازی خودکار روایت های فرهنگی کمک کند.

۴- دسترسی پذیری چندزبانه و بین فرهنگی: فناوری دیجیتال، میراث را از انحصار جغرافیایی و زبانی آزاد کرده است. محتوای چندزبانه، ویدئوهای کوتاه، پادکست های محلی و شبکه های اجتماعی تخصصی در حوزه میراث، اکنون میراث زنده را به زبان جهانی نزدیک کرده اند. این

امر به ویژه برای جوانان، مهاجران و جوامع دیاسپورا نقش کلیدی دارد.

مرکز منطقه ای تهران معتقد است که در عصر تحول دیجیتال، میراثی که روایت نشود، به زودی فراموش خواهد شد. از این رو، ما با تلفیق تکنولوژی و روایت بومی، نه فقط حافظ گذشته، بلکه خالق آینده ای مشارکتی، زیبا و هوشمندانه برای میراث زنده خواهیم بود.

از منظر یونسکو، چگونه می توان میراث ناملموس را به عنوان ابزاری برای توسعه پایدار و توانمندسازی جوامع محلی معرفی کرد؟

میراث فرهنگی ناملموس، در ادبیات یونسکو، نه صرفاً موضوع حفاظت، بلکه ابزاری قدرتمند برای دستیابی به توسعه پایدار، عدالت فرهنگی و توانمندسازی جوامع محلی است. کنوانسیون ۲۰۰۳ با تأکید بر «رویکرد جامعه محور» (community-based approach)، بر این اصل پای می فشارد که حاملان میراث، نه دریافت کننده خدمات، بلکه بازیگران اصلی توسعه اند—توسعه ای که از دل فرهنگ برمی خیزد و با ارزش های بومی، خرد زیسته و نیازهای واقعی جامعه شکل می گیرد.

مرکز منطقه ای تهران، با تکیه بر همین فلسفه، مجموعه ای از برنامه ها و پروژه های خود را با هدف توانمندسازی جوامع محلی، به ویژه در مناطق روستایی و عشایری، طراحی و اجرا کرده است. مهم ترین نمونه آن، پروژه بین المللی توانمندسازی زنان عشایر بر پایه میراث ناملموس است. این پروژه، نه فقط در پی حفظ مهارت های سنتی، بلکه در تلاش برای ایجاد پیوندی میان این مهارت ها و اقتصاد معیشتی، برندینگ فرهنگی، آموزش پایدار و خودباوری اجتماعی است. در این طرح، زنان عشایر نه فقط به عنوان حافظان سنت، بلکه به عنوان کارآفرینان فرهنگی، تسهیل گران اجتماعی و معماران تاب آوری جوامع معرفی می شوند. روایت های آنان، مهارت های تولیدی شان و شیوه های خاص تعامل شان با طبیعت، به عنوان دارایی هایی زنده و قابل سرمایه گذاری فرهنگی بازخوانی شده اند.

در حوزه آموزش، مرکز با طراحی و اجرای کارگاه های سالانه برای کشورهای همچون عراق، ارمنستان، پاکستان و ایران، به انتقال تجربیات منطقه ای در زمینه بهره برداری از ظرفیت های میراث ناملموس در توسعه اجتماعی و زیست پایدار پرداخته است. این کارگاه ها با تأکید بر نقش میراث در اشتغال زایی، کاهش نابرابری ها، حفظ منابع زیست محیطی و تقویت

